

Duurzaamheidsverslaggeving in de publieke sector: de toon zetten of achterblijven? [Start >](#)

Een analyse van duurzaamheidsverslaggeving in de jaarverslagen van publieke deelsectoren in Nederland over 2022

Inhoudsopgave

1. Inleiding op ons onderzoek >

2. Onderzoekopzet en uitkomsten >

3. Conclusies; tijd voor de volgende stap naar een verantwoording met duurzame meerwaarde >

4. De toon zetten of achterblijven? >

Inleiding op ons onderzoek

Inleiding op ons onderzoek

Voor u ligt het onderzoek dat gedaan is naar duurzaamheidsverslaggeving in de Nederlandse publieke sector. Gelijk aan 2021 hebben wij voor 2022 jaar- en duurzaamheidsverslagen doorgenomen. We starten in dit eerste hoofdstuk met een algemene inleiding van het duurzaamheidsrapportagelandschap en relevante ontwikkelingen in wet- en regelgeving. Hoofdstuk twee beschrijft de observaties van het onderzoek inclusief een vergelijking met verleden jaar. Hierin bespreken we eerst de uitkomsten op hoofdlijnen voor de hele publieke sector en vervolgens de specifieke uitkomsten per sub-sector. In hoofdstuk drie benoemen we de conclusies en belangrijke aandachtspunten voor de publieke sector om vervolgstappen in te nemen. Tot slot lichten we in hoofdstuk drie onze visie verder toe: Door de toon te zetten in duurzaamheidsverslaggeving kan de publieke sector invulling geven aan haar maatschappelijke plicht voor transparantie én sturen op duurzame en sociale doelstellingen.

De maatschappelijke aandacht voor duurzaamheid en duurzaamheidsverslaggeving is bij private ondernemingen hoog. Dit is enorm versterkt door de wettelijke verplichting voor ondernemingen om hierover in haar jaarverslaggeving te rapporteren. De publieke sector krijgt hierin relatief weinig aandacht doordat een directe verplichting ontbreekt en lijkt daardoor achter te blijven in de duurzaamheidsverslaggeving en dat is opvallend.

Het thema duurzaamheid en daarover verantwoorden wordt door organisaties in de publieke sector wel gevoeld. Veelal staat dit hoog op de strategische agenda. Bij private organisaties is er de wettelijke verplichting van de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) door het toepassen van de European Sustainability Reporting Standards (ESRS) die vanaf 2024 geldt¹. Deze plicht geldt niet voor organisaties in de publieke sector².

De doorgenomen jaarverslagen in de publieke sector laten zien dat duurzaamheid meer aandacht krijgt. Er wordt net als bij private organisaties meer langs de lijnen van ESG (Environmental, Social en Governance) gerapporteerd. Environmental is in veel verslagen toegelicht. Social krijgt meer aandacht ten opzichte van voorgaand jaar. Governance blijft onverminderd achter.

De informatiewaarde van de jaarverslagen kan toenemen wanneer eerst wordt bepaald welke duurzaamheidsonderwerpen het meest relevant zijn voor de instelling. Dit kan door het voeren van een dialoog met belanghebbenden en het vervolgens bepalen van zogeheten materiële thema's. Dit zijn de duurzaamheidsthema's waar instellingen zich op kunnen en zouden moeten focussen. Hierover rapporteren vergroot de relevantie van het bestuursverslag en ondersteunt het zichtbaar maken van de duurzame meerwaarde van de Nederlandse publieke sector.

De CSRD is voor private ondernemingen verplicht als regelgevend kader, en geldt voorsnóg als inspiratie voor de publieke sectoren. Met duurzaamheid hoog op de agenda van de publieke sector, is de vraag of de publieke sector achterblijft, of juist de toon gaat zetten.

¹ Europese Commissie – The Commission adopts the European Sustainability Reporting Standards: https://finance.ec.europa.eu/news/commission-adopts-european-sustainability-reporting-standards-2023-07-31_en

² De zorgsector kende tot en met het boekjaar 2021 de verplichting tot het opmaken van en het publiekelijk beschikbaar maken van een bestuursverslag niet. Met de invoering van de Regeling openbare jaarverantwoording WMG is dit gewijzigd. Artikel 8, lid 1 onder c: http://wetten.overheid.nl/BWBR0045649/2022-01-01/#Hoofdstuk3_Artikel8

Achtergrond bij de Corporate Sustainability Reporting Directive voor private organisaties

De Europese Commissie heeft op 14 december 2022 de Corporate Sustainability Reporting Directive (hierna: CSRD) definitief gepubliceerd³. Dit vormt de wettelijke basis voor private organisaties in de Europese Unie om te kunnen rapporteren over duurzaamheidsonderwerpen. De toepassing- en toelichtingsvereisten zijn nader gedefinieerd in de op 31 juli 2023 vastgestelde European Sustainability Reporting Standards (hierna: ESRS)⁴.

Met de definitieve publicatie van de CSRD is zowel het tijdsplan als de scoping duidelijk geworden:

- EU PIE⁵ (met name beursfondsen en financiële instellingen) met meer dan 500 werknemers moeten vanaf 1 januari 2023 hieraan voldoen in het jaarverslag dat wordt opgemaakt over 2023 in het kalenderjaar 2024;
- Grote ondernemingen (B.V.'s en N.V.'s) conform het Burgerlijk wetboek⁶ moeten vanaf 1 januari 2025 voldoen in het jaarverslag dat wordt opgemaakt over 2025 in het kalenderjaar 2026;
- Beursgenoteerde middelgrote en kleine ondernemingen moeten vanaf 1 januari 2026 voldoen in het jaarverslag dat wordt opgemaakt over 2026 in het kalenderjaar 2027.

Indien de entiteit geen eigen jaarrekening opmaakt door toepassing van de 403-vrijstelling⁷, kan de duurzaamheidsverslaggeving voor de entiteit opgenomen te worden in de geconsolideerde jaarrekening van de moeder. Wanneer een organisatie in de publieke sector een 'grote' B.V. of N.V. in de consolidatiekring heeft die voldoet aan het groottecriterium van het Burgerlijk wetboek, dient deze entiteit wel te voldoen aan de vereisten van de CSRD vanaf 1 januari 2025.

Op organisaties in de publieke sector die geen onderneming drijven, zijnde een grote B.V. of N.V., lijkt de CSRD vooralsnog niet van toepassing te worden⁸. We wachten hiervoor nog op de definitieve implementatie van de CSRD in Nederlandse wetgeving.

Een eerste verkenning laat zien dat diverse publieke organisaties in de zorg in de consolidatiekring B.V.'s of N.V.'s hebben die vanaf 1 januari 2025 rapportageplichtig zijn onder de CSRD. Een situatie die wij veel tegenkomen zijn ziekenhuizen met in de consolidatiekring een grote personeels B.V. Hoewel de stichting niet rapportageplichtig is, is de grote personeels B.V. dit wel. Wij adviseren organisaties die deze verkenning nog niet hebben gedaan, dit spoedig te doen. Implementatie van de CSRD is tijdrovend en vereist een tijdige start.

³ Europese Commissie – Corporate sustainability reporting: https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en

⁴ Europese Commissie – The Commission adopts the European Sustainability Reporting Standards: https://finance.ec.europa.eu/news/commission-adopts-european-sustainability-reporting-standards-2023-07-31_en

⁵ Public Interest Entities in de Europese Unie in overeenstemming met artikel 2, lid 1 onder a tot en met d van Richtlijn 2013/34/EU gedateerd 26 juni 2013 <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:182:0019:0076:NL:PDF>

⁶ BW2:397, lid 1, https://wetten.overheid.nl/BWBR0003045/2022-10-01#Boek2_Titeldeel9_Afdeling11_Artikel397

⁷ Pw C, 2019: Een groepsvrijstelling als gevolg van BW2:403 maakt het mogelijk informatie op groepsniveau te rapporteren en niet bij de standalone entiteit: <https://www.pwc.nl/nl/actueel-en-publicaties/diensten-en-sectoren/audit-assurance/alles-over-artikel-403-mogelijkheden-groepsvrijstelling.html>

⁸ Overheid.nl, 2023: <https://www.internetconsultatie.nl/implementatiewetduurzaamheidsrapportering/b1#header1> Internetconsultatie inzake de Wet implementatie richtlijn duurzaamheidsrapportering in de concept toelichting, pagina 30 'Artikel IV (w i j z i g i n g e n B o e k 2 v a n h e t B u r g e r l i j k W e t b o e k), o n d e r d e e l B'. In de concept consultatie wordt alleen gesproken over rechtsvormen B.V.'s en N.V.'s.

Sector Agnostische Standaarden				NEDERLANDSE STANDARDE VERVOLGERS
Standaarden per domein				
Climate	Water	Social	Governance	
ESRS 1 Algemeen	ESRS 2 Milieu	ESRS 3 Sociaal	ESRS 4 Bestuur	
ESRS 5 Klimaatverandering	ESRS 6 Water, mariene hulpbronnen en biodiversiteit	ESRS 7 Werknemers	ESRS 8 Kantoor	
ESRS 9 Klimaatverandering - overgang	ESRS 10 Klimaatverandering - adaptie	ESRS 11 Kantoor - overgang	ESRS 12 Kantoor - adaptie	
ESRS 13 Klimaatverandering - overgang	ESRS 14 Klimaatverandering - adaptie	ESRS 15 Kantoor - overgang	ESRS 16 Kantoor - adaptie	
ESRS 17 Klimaatverandering - overgang	ESRS 18 Klimaatverandering - adaptie	ESRS 19 Kantoor - overgang	ESRS 20 Kantoor - adaptie	
ESRS 21 Klimaatverandering - overgang	ESRS 22 Klimaatverandering - adaptie	ESRS 23 Kantoor - overgang	ESRS 24 Kantoor - adaptie	

Betreeft de ESRS standaarden per 31 juli 2023 zoals vastgesteld door de Europese Commissie

[Click here to know more](#)

De ESRS ondersteunen organisaties bij het specifiek maken van duurzaamheidsverslaggeving

De ESRS zijn definitief geworden en vormen daarmee de richtlijnen die organisaties moeten toepassen bij duurzaamheidsverslaggeving. De ESRS zijn sectoroverstijgend waarbij sectorspecifieke standaarden in de toekomst zullen uitkomen. De sector-agnostische standaarden kennen de algemene vereisten en algemene toelichtingen (ESRS 1 en 2) die alle organisaties moeten volgen. Voor de domeinen Environmental, Social en Governance (ESG) zijn specifieke standaarden opgemaakt met toelichtingsvereisten. Deze ESG-standaarden en toelichtingsvereisten moeten gevolgd worden indien een onderwerp materieel is aangemerkt vanuit de dubbele materialiteitsanalyse. Bij de context van de dubbele materialiteitsanalyse staan wij verderop stil.

Tot slot zijn er sectorspecifieke standaarden. Deze standaarden dienen verplicht gevolgd te worden indien de organisatie in deze sector actief is. Deze standaarden zijn in ontwikkeling en worden gefaseerd beschikbaar gemaakt⁹. De standaarden die de Nederlandse publieke sector kunnen raken, zijn onder andere Vastgoed, Onderwijs en Gezondheidszorg en -diensten. Voor Rijks- en decentrale overheden inclusief uitvoeringsorganisaties zijn op dit moment geen sectorspecifieke standaarden gepland.

De belanghebbendendialoog genoemd in ESRS1 is het vertrekpunt om de informatiebehoefte van belanghebbenden bij uw organisatie inzichtelijk te krijgen. De publieke sector kenmerkt zich door veel en direct contact te hebben met belanghebbenden. Met de stappen in ESRS1 kunnen organisaties valideren of alle belanghebbenden in beeld zijn en ook daadwerkelijk zijn bevraagd over onderwerpen die zij belangrijk vinden.

Nadere guidance hoe dit exact uitgelegd en bepaald dient te worden zal spoedig beschikbaar worden gesteld door EFRAG. Het wegen van onderwerpen die belanghebbenden belangrijk vinden vormt de basis voor de dubbele materialiteitsanalyse. De dubbele materialiteit kent twee lenzen: de duurzaamheidsimpact van de organisatie op de buitenwereld (1) en de impact van duurzaamheidsthema's in de buitenwereld op de organisatie (2). De eerste lens wordt de impact materialiteit genoemd, de tweede lens is de financiële materialiteit. De nieuwe vorm van rapporteren kent dus een 'inside out' en 'outside in' lens. Dit is een verbreding ten opzichte van de huidige 'inside out' vorm van verantwoorden. Onderwerpen dienen gewogen te worden.

Indien een ESRS E, S of G-standaard op het onderwerp van toepassing is, dient deze gevolgd te worden voor de onderdelen die materieel zijn voor het onderwerp. Als er geen specifieke standaard is, geven ESRS 1 en 2 richtlijnen hoe over zo'n specifiek materieel onderwerp te rapporteren. Op het moment dat een sectorspecifieke standaard definitief is, dient deze ook verplicht gevolgd te worden voor organisaties in die sector.

⁹ EFRAG, 2022:

<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FMeeting%20Documents%2F2208181115277740%2F07-%2001%20-%20ESRS%20Sector%20standards%20-%20work%20programme%20-%20EFRAG%20SRB%2026%20August%202022.pdf>

Click here to know more

De CSRD biedt de publieke sector de kans om de toon te zetten

Hoewel er nu geen verplichting bestaat voor de publieke sector ten aanzien van de CSRD, lijken de sectorspecifieke standaarden te impliceren dat een verplichting wel gaat komen. Ten aanzien van de sectorspecifieke standaarden moedigen wij daarom de verschillende subsectoren aan tijdig zelf overleg te initiëren met belanghebbenden binnen én buiten de sector om te komen tot subsectorspecifieke indicatoren. Als de publieke sector in Nederland dit opstart, zet zij de toon en is zij een voorloper in de Europese samenwerking. Dit biedt de publieke sector de kans om leidend te zijn in het verhogen van relevantie van de jaarverslagen. Wij zien hier specifieke kansen voor de onderwijssector om de omvang van verplichte rapportage te reduceren en een relevanter verslag te krijgen. Voor de zorgsector geldt dat nu alleen de verplichtingen van de Richtlijnen van de Jaarverslaggeving gelden. Met de sectorspecifieke standaard kan de zorgsector zelf de leiding nemen om relevante indicatoren te bepalen.

De Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties worden breed toegepast om richting te geven aan duurzame initiatieven

De Sustainability Development Goals van de Verenigde Naties zijn wereldwijde duurzaamheidsdoelstellingen. Het betreffen geen rapportagerichtlijnen, maar worden vaak door de private en publieke sector gebruikt om richting te geven aan de duurzaamheidsstrategie. Om deze reden worden deze ook gebruikt om over de duurzaamheidsthema's te rapporteren.

Duurzaamheidsthema's in de huidige jaarverslagen van de publieke sector worden veelal bepaald vanuit een 'inside out' perspectief. De organisatie rapporteert de onderwerpen die zij belangrijk vindt in het jaarverslag. Als vertrekpunt worden bijna in alle gevallen de Sustainable Development Goals (hierna: SDG's)¹⁰ van de Verenigde Naties gehanteerd. Tegelijkertijd vormen de SDG's geen verslaggevingsnormenkader. Het is een kapstok om (duurzame)activiteiten vanuit de organisatie te koppelen aan bredere duurzaamheidsdoelstellingen. Wanneer bijvoorbeeld de wens bestaat om assurance te verkrijgen bij de duurzaamheidsverslaggeving kan beter aansluiting worden gezocht bij de hierboven aangehaalde CSRD, om op deze wijze de uniformiteit en vergelijkbaarheid te vergroten.

¹⁰ SDG Nederland, 2023: <https://www.sdgnederland.nl>

Onderzoekopzet en uitkomsten

Onderzoeksopzet

Duurzaamheidsverslaggeving van 50 organisaties in de publieke sector onderzocht

Centraal in het uitgevoerde onderzoek stond de vraag in welke mate de jaarverslagen in de publieke sector toelichting geven op duurzaamheidsinitiatieven. Dit is beoordeeld langs de lijnen van het ESG thema – 'Environmental, Social en Governance'. We hebben gekeken of er in 2022 ten opzichte van 2021¹¹ verschillen zijn in de omvang en diepgang van duurzaamheidsverslaggeving in de jaarverslagen in de publieke sector.

De onderzoekspopulatie is bepaald aan de hand van organisaties in de publieke sector. Deze hebben wij opgedeeld in vijf sub-sectoren. De indeling en doorgenomen organisaties zijn voor 2022 gelijk aan 2021:

- **Onderwijs**; op basis van de studentenaantallen zijn de vijf grootste onderwijsinstellingen in het hbo en de vijf grootste onderwijsinstellingen in het wo geselecteerd;
- **Gemeenten**; op basis van het aantal inwoners zijn de tien grootste gemeenten geselecteerd;
- **Woningcorporaties**; op basis van het totaal aantal verhuurde woningen ('verhuureenheden') zijn de tien grootste corporaties geselecteerd;
- **Zorg**; voor de zorgsector is een verdeling gemaakt naar vier sub-sub-sectoren: ziekenhuizen (zowel academisch als niet-academisch), de geestelijke gezondheidszorg, verpleeg en verzorgingshuizen en thuiszorg, en tot slot de gehandicaptenzorg. Op basis van de totale opbrengsten zijn de drie grootste organisaties per sub-sector geselecteerd. Zorginstellingen die actief zijn in meerdere zorgsectoren zijn hierin niet meegenomen;
- **Overheden en uitvoeringsorganisaties**; acht grote (uitvoerings-)organisaties van de Nederlandse overheid zijn geselecteerd waaronder het UWV, ProRail, enkele ministeries en een provincie.

De onderzoekspopulatie is als volgt opgebouwd:

Sub-sector	Aantal in populatie
Onderwijs	10
Gemeenten	10
Woningcorporaties	10
Zorg	12
Overheden en uitvoeringsorganisaties	8
Totale onderzoekspopulatie	50

Voor alle organisaties geldt dat 31 december 2022 de peildatum is waarop is geselecteerd. Wij hebben ons onderzoek gebaseerd op publiekelijk beschikbare documenten. Ons startpunt is een (geïntegreerd) jaarverslag over het boekjaar 2022. Indien een separaat transparantie- of duurzaamheidsverslag beschikbaar was over 2021¹² of 2022 in de zomer van 2023, is deze eveneens doorgenomen.

Op de volgende pagina's bespreken we eerst de algemene uitkomsten voor de publieke sector. In het bijzonder vergelijken we de sub-sectoren en de verschillen tussen 2022 en 2021. Vervolgens lichten we per sub-sector de meest opvallende bevindingen toe.

¹¹ Pw C 2022: Publieke Sector en duurzaamheidsverslaggeving. De vrijblijvendheid voorbij via <https://www.pwc.nl/nl/actueel-en-publicaties/diensten-en-sectoren/publieke-sector/publieke-sector-en-duurzaamheidsverslaggeving-de-vrijblijvendheid-voorbij.html>

¹² Duurzaamheidsverslagen over 2022 zijn gehanteerd indien in de jaarrekening 2022 geen toelichtingen rondom duurzaamheid waren opgenomen. Wanneer deze situatie ook voor 2021 van toepassing was, hebben wij voor 2021 ons ook gebaseerd op de duurzaamheidsverslagen 2021.

Algemene inzichten

De doorgenomen verslagen laten primair toelichtingen zien op Environmental. De domeinen Social en Governance komen deels terug in het onderwijs en de zorg. De gemeenten zijn een uitzondering door alle domeinen terug te laten komen in het verslag. Door enerzijds toegenomen intrinsieke motivatie en anderzijds aanhoudende maatschappelijke aandacht maken publieke instellingen steeds meer de (duurzame)strategie en gerealiseerde prestaties publiekelijk bekend. Dit vindt zijn weg naar het jaarverslag of separate rapportages.

Voor alle verslagen geldt dat deze opgemaakt zijn vanuit een eenzijdige materialiteit: de impact van de organisatie op de buitenwereld ('inside-out'). Wij moedigen de toepassing van de belanghebbendendialoog en dubbele materialiteit in overeenstemming met de CSRD sterk aan. Door samen met belanghebbenden de informatiebehoefte scherp te krijgen én hierover publiekelijk te rapporteren neemt de informatiewaarde van het jaarverslag sterk toe. Zeker nu de CSRD en de onderliggende ESRS-standaarden (vrijwel) definitief zijn en het raamwerk breed in de Europese Unie zal worden toegepast, is de aanbeveling om hierbij aan te sluiten. De ontwikkeling dat in 2023/24 en 2024/25 concept sectorspecifieke standaarden komen voor Real Estate, Education en Healthcare onderstreept dit verder.

Uitkomsten en vergelijking binnen de publieke sector

Er is binnen de publieke sector een grote diversiteit tussen sub-sectoren in de onderwerpen waarop wordt gerapporteerd

Duurzame meerwaarde wordt nu nog slechts op deelgebieden verantwoord, waarbij de verschillen tussen de sub-sectoren groot zijn (zie tabel 1). Deels is dit verklaarbaar doordat de strategie van deze sub-sectoren correspondeert met het zwaartepunt van de verantwoording.

Deels komt dit ook door de mate van ontwikkeling van de verslaglegging op de onderwerpen in het algemeen: aspecten van de Environmental zoals CO2 verbruik, zijn al langer en vaker onderdeel van de verantwoording dan sociale aspecten. Echter ook voor CO2 verbruik zijn de verschillen tussen de sub-sectoren groot.

Tabel 1: Overzicht van rapportage van ESG informatie per sub-sector*

Sub-sector	Environmental						Social						Governance					
	Doelstelling		Realisatie		(Bij)sturing		Doelstelling		Realisatie		(Bij)sturing		Doelstelling		Realisatie		(Bij)sturing	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Onderwijs	●	●	●	●	◐	◑	◐	◑	○	◐	○	◐	◐	◐	○	○	○	○
Gemeenten	●	●	●	●	◐	◑	●	●	●	●	◐	◑	◐	◑	◐	◑	◐	◑
Woningcorporaties	●	●	◐	◑	◐	◑	●	●	◐	◑	◐	◑	○	○	○	○	○	○
Zorg	◐	◑	◐	◑	◐	◑	○	○	○	◐	○	○	○	◐	○	○	○	○
Overheden en uitvoeringsorganisaties**	◐	◑	◐	◑	◐	◑	◐	◑	◐	◑	○	○	◐	◑	○	○	○	○

*, wij merken op dat indien een organisatie een vorm van duurzaamheidsdocumentatie heeft, dit leidt tot een score. Zoals beschreven in het onderzoek dient rondom doelstelling en realisatie van Environmental en Social de kwaliteit verder toe te nemen. Dit geldt onverminderd ook voor de andere deelgebieden.

** , de overheden en uitvoeringsorganisaties zijn gecorrigeerd voor ProRail en het ministerie van I&W gelet dat zij wel in de volledige breedte van ESG via de GRI standaarden rapporteren.

- Geen van de organisaties in de populatie rapporteren over het onderwerp
- ◐ Ongeveer 25% van de organisaties in de populatie rapporteert over het onderwerp
- ◑ Ongeveer 50% van de organisaties in de populatie rapporteert over het onderwerp
- ◒ Ongeveer 75% van de organisaties in de populatie rapporteert over het onderwerp
- Alle instellingen in de populatie rapporteren over het onderwerp

Ingezoomd: Toelichtingen rondom CO₂-uitstoot wisselen sterk per sub-sector

26 van de 50 onderzochte organisaties geven toelichtingen over de CO₂ uitstoot (figuur 1). Dit is een daling ten opzichte van verleden jaar, waar 31 organisaties emissies opnamen in de toelichting.

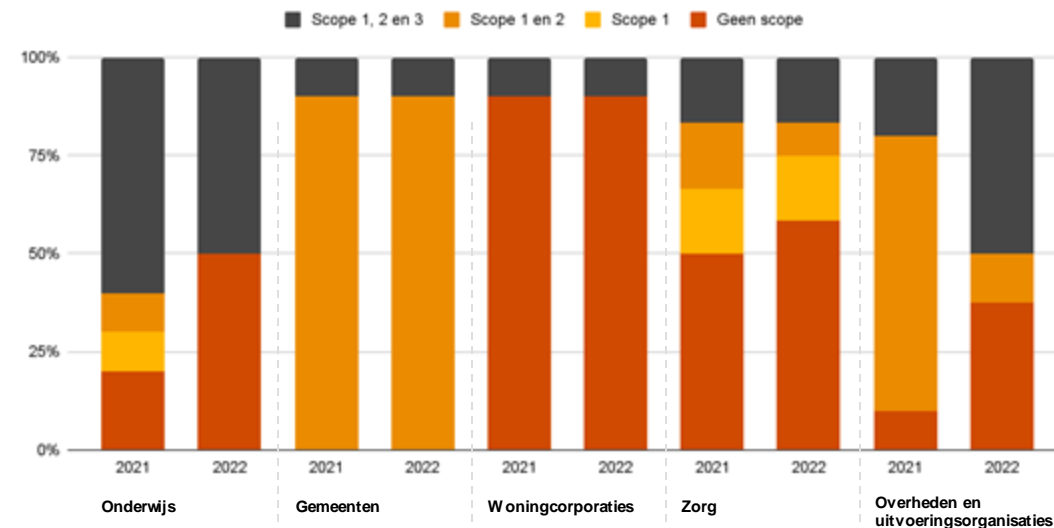
Hiernaast is per sub-sector aangegeven of een scope is toegepast en welke. Indien over scope 3 toelichting plaatsvindt, blijkt uit ons onderzoek dat dit focust op bedrijfsreizen. Dit is primair de CO₂-uitstoot van vlieg-bewegingen en CO₂-uitstoot als gevolg van woon-werkverkeer.

Omdat de uitstoot vaak het grootst is in de keten, mist een groot onderdeel van de uitstoot van de publieke sector in haar toelichtingen.

De onderwijssector is voorloper op het gebied van het toelichten van CO₂-uitstoot: de top vijf aan universiteiten rapporteren allen vanuit scope 1, 2 en 3. Het jaarverslag van de Rijksuniversiteit Groningen geeft hierin een duidelijk visueel inzicht over CO₂-uitstoot en hoe deze te interpreteren. Voor de woningcorporaties geldt dat in de verslagen CO₂-uitstoot niet vanuit scope 1, 2 en 3 terugkomt. De corporaties spreken dus niet in 'de taal' van bedrijven en andere instanties die het wereldwijde GHG Protocol volgen. Het is daarmee lastig de bijdrage aan het klimaatakkoord te zien. Ambities voor het verlagen van CO₂-uitstoot zijn door de overheid vertaald naar energielabels.

De verslagen in alle vijf de sub-sectoren beschrijven ambities in het verlagen van CO₂-uitstoot, zowel op de korte als (middel) langere termijn. De vertaling van ambities naar KPI's, toelichting waarom dit relevant is voor belanghebbenden, hoe de ambities te realiseren en wat de voortgang is, is niet gedaan. Gelet op het belang van het verlagen van CO₂-uitstoot om de doelstellingen van de Nederlandse overheid te behalen, hadden wij hier toelichtingen verwacht vanuit ambitie, realisatie en bijsturende maatregelen om het doel te bereiken.

Figuur 1 Overzicht CO₂-uitstoot toelichtingen (Scope 1, 2 en 3)

Uitkomsten per sub-sector

De toepassing van verslaggevingskaders maakt vergelijkbaarheid van duurzaamheidsprestaties beter mogelijk

In de verslagen van de publieke organisaties zijn duurzaamheidsonderwerpen opgenomen. Dit is veelal gedaan langs de lijnen van de eerder genoemde SDG's, al dan niet doorvertaald naar sub-sectorspecifieke regelingen¹³. Onderstaand is per sub-sector een nadere analyse opgenomen.

Onderwijs

De doorgenomen verslagen laten ten opzichte van voorgaand jaar een dubbel beeld zien. Net als over 2021 krijgt geen van de onderwijsinstellingen over 2022 zekerheid (assurance) bij de niet-financiële informatie. Tegelijkertijd zien we wel dat in de verslagen het thema duurzaamheid op meerdere en vooral op verschillende wijzen wordt weergegeven. In vrijwel alle verslagen zijn de SDG's van de Verenigde Naties leidend. De drie SDGs die in de onderwijssector het meest terugkomen zijn over 2022 beperkt gewijzigd: 'Good Health and Wellbeing', 'Quality Education' en 'Climate Action'.

Het rapporteren in de breedte over strategie, ambitie en (deels) realisatie krijgt verder vorm. De TU Delft is hier een voorbeeld van met een visie op Climate Action en het concreet hebben gemaakt van (geplande) acties in het TU Delft Climate Action programme 2021-2030¹⁴. De TU Delft concretiseert climate action in het onderzoek, onderwijs, de campus en het maken van maatschappelijke impact. Hierbij wordt breder gekeken dan alleen het onderwijs en de eigen bedrijfsvoering.

De verslagen kennen allemaal het perspectief van de organisatie naar de buitenwereld. Een belangrijke verbetering is dat vrijwel alle doorgenomen jaarverslagen rapportage maken over de CO₂-uitstoot in scope 1, 2 en soms 3. De scope 3-uitstoot beperkt zich tot vliegreizen. Stappen worden gezet om meer duidelijkheid te krijgen over de uitstoot in de keten. Hierdoor zal de scope 3-impact in de rapportage in de komende jaren verder toenemen.

Onderwijsinstellingen hebben veelal een strategie voor Environmental geformuleerd. Social krijgt via de toelichtingen van personeelsbeleid en personele kengetallen nadere invulling. Deze toelichtingen zijn echter een klein deel van de uitgebreide toelichtingsvereisten die zijn opgenomen in de ESRS-standaard S1 'Eigen werknemers'. Zo ontbreken bijvoorbeeld toelichtingen omtrent de gender pay gap en de dwarsdoorsneden van het personeelsbestand. De ontwikkeling dat delen worden toegelicht van een domein zien we ook bij het domein Governance. Toelichtingen worden opgenomen over accreditatie-uitkomsten, het verslag van de raad van toezicht is opgenomen en externe kwaliteitsprestaties worden toegelicht.

¹³ De gemeenten kennen bijvoorbeeld het VNG-platform 'Gemeente 4 Global Goals' die nadere specificering biedt (<https://vng.nl/artikelen/gemeenten4globalgoals-netwerk>). In de Zorgsector is dit de Green Deal in de Zorg 3.0 (<https://www.greendeals.nl/green-deals/green-deal-samen-werken-aan-duurzame-zorg-green-deal-30>).

¹⁴ TU Delft (2022): <https://www.tudelft.nl/en/climate-action>

Gemeenten

De doorgenomen gemeenten rapporteren allen op basis van met de SDG's. Gelijk aan vorig jaar is dit zowel direct door de SDG's te benoemen dan wel indirect via de 'Gemeente 4 Global Goals'. Dit is het Nederlandse platform dat gemeenten stimuleert om de uitgangspunten van de SDG's te implementeren in de strategie. Wat bij de gemeenten opvalt is dat in alle jaarverslagen alle drie de domeinen E, S en G terugkomen. Hiermee lopen de gemeente voor op de overige sub-sectoren.

De gemeenten Amsterdam en Eindhoven zijn ook dit jaar goede voorbeelden van gemeenten die de domeinen E, S en G in de breedte toepassen. Een kanttekening is wel dat dit niet direct gelinkt is aan verslaggevingsstandaarden maar vanuit de activiteiten die de gemeenten ontplooiën. Daarnaast zien we dat gemeenten proberen om de strategie concreet te maken. De gemeente Almere heeft in 2022 stappen gezet. Zo zijn indicatoren geformuleerd die toezien op duurzaam beheer en onderhoud van de stad en het duurzaam inkopen aan de hand van duurzaamheidscriteria. Niet in alle gevallen is duidelijk wat de definitie is en wat de teller en noemers zijn. Indicatoren zijn wel een belangrijke stap om ambities te concretiseren en richting te geven.

Voor 2022 heeft de gemeente Haarlem een duurzaamheidsbegroting opgemaakt. Het document geeft, onder andere, inzicht in de CO₂-uitstoot van de gemeente. Daarnaast worden inzichten gegeven in de vorm van transitiepaden hoe besparingen gerealiseerd kunnen worden. Opmaken van een dergelijke begroting helpt in het aanbrengen van focus in het gesprek rondom duurzaamheid en bij een integrale afweging van impact en financiën. Transitiepaden kunnen helpen om, naast meten en rapporteren, in kaart te brengen of de tussentijdse prestaties genoeg zijn om de lange termijn

Doelstellingen te bereiken. Dat is het moment dat de begroting ook naar executie wordt omgezet.

Woningcorporaties

De onderzochte corporaties hebben vanuit een duurzame strategie in de breedte geen duidelijke toelichtingen over acties die zijn toegepast om strategie op de ESG-domeinen uit te voeren. De corporaties nemen in de jaarverslagen wel onderwerpen op die relateren aan Environmental en Social waaronder verduurzaming, duurzaam bouwen, en betaalbare woningen. De link met een duurzame strategie ontbreekt hier. Allen hebben ze wel de wettelijke verplichtingen benoemd dat de woningvoorraad per 2028 alleen nog minimaal energielabel D heeft en per 2050 CO₂-neutraal is.

Een positieve afwijking is het jaarverslag van AWV Eigen Haard dat zichtbaar de link maakt tussen de SDG's en de eigen strategie. Dit ziet toe op betaalbare en duurzame energie, ongelijkheid verminderen, duurzame steden en gemeenschappen en partnerschap om doelstellingen te bereiken. AWV Eigen Haard heeft ook de ambitie om per 2030 'aardgas-vrij ready' woningbezit te hebben.

Naast de wettelijke doelstellingen wordt terugkoppeling gegeven over verduurzamingscampagnes. Het is echter niet altijd duidelijk welke besparing met deze campagnes is gerealiseerd en hoe dit bijdraagt aan het bereiken van de (wettelijke) doelstellingen. Social ziet primair toe op het aanbieden van goede woningen tegen betaalbare prijzen. Daarnaast worden toelichtingen gegeven over kansengelijkheid en veiligheid op de werkvloer. Toelichtingen in het laatste domein, Governance, blijven beperkt tot een verslag van de raad van commissarissen. Het breder beschrijven van onderwerpen zoals de bedrijfscultuur, hoe relaties worden onderhouden in de keten en hoe fraude, omkoping en corruptie worden voorkomen en geïdentificeerd¹⁵ zijn niet nader opgenomen. Dit beeld is bij de woningcorporaties niet uniek, wij zien dit terug in de volle breedte van de publieke sector.

Zorg

In de jaarverslagen over 2022 maakt 50% van de onderzochte zorginstellingen gebruik van de SDG's als kapstok om duurzaamheidsdoelstellingen concreet te maken. SDG's 3 'gezondheid en welzijn', SDG 12 'verantwoorde consumptie en productie' en SDG 13 'klimaat actie' komen prominenter terug in 2022 dan in 2021. Enerzijds door expliciet deze SDG's te benoemen, anderzijds door strategische speerpunten die te linken zijn aan de SDG's. Zo benoemd Altrecht het bewust willen bevorderen van gezondheid van cliënten en medewerkers (SDG 3) en het verlagen van medicamenteer gebruik en CO₂-uitstoot (SDG 12 en 13). De doorvertaling van thema's naar indicatoren die extern worden gerapporteerd moet nog plaatsvinden. Ook stellen we vast dat de zorginstellingen een expliciete link leggen tussen eigen ingezette acties en de Green Deal Duurzame Zorg (hierna: GDDZ). Enerzijds door het benoemen dat zij zich hebben gecommitteerd aan de GDDZ, anderzijds dat

men strategische doelen onderhanden heeft om de GDDZ te realiseren. Dit is een belangrijke vooruitgang ten opzichte van 2021.

Ten opzichte van de jaarverslagen in de andere publieke subsectoren is de hoeveelheid duurzaamheidsinformatie, of informatie die daaraan direct linkt, beperkt. Wanneer toelichtingen zijn opgenomen ziet dit primair toe op Environmental: het verlagen van medicamenteer-, water- en energieverbruik. Social komt primair terug via werknemersveiligheid en cliënttevredenheid. Bij de doorgenomen jaarverslagen is in lijn met de Regeling openbare jaarverantwoording WMG¹⁶ een verslag van de interne toezichthouder opgenomen. Voor alle informatie geldt dat primair het 'inside-out'-perspectief is gekozen in de verantwoording. Over de zorgsector in de breedte geldt dat een duidelijke ambitie, realisatie en analyse waar (bij)sturing benodigd is, gelijk aan verleden jaar, niet is opgenomen.

¹⁵ Dit zijn enkele voorbeelden vanuit de onderwerpen die nader zijn toegelicht in ESRS G1 'Business Conduct'.

¹⁶ Regeling openbare jaarverantwoording WMG, artikel 8 lid 3
<https://wetten.overheid.nl/BWBR0045649/2023-01-01#Hoofdstuk3>

Overheden en uitvoeringsorganisaties

Binnen deze groep zijn de uitvoeringsorganisaties ook in 2022 verder dan de overheden in het kader van duurzaamheidsverslaggeving. Het jaarverslag van ProRail wordt als enige voorzien van een beperkte mate van zekerheid door de externe accountant. Hierbij heeft ProRail de standaarden van de Global Reporting Initiative (hierna: GRI-standaarden) toegepast om de duurzaamheidsinformatie op te maken. Naast het terugkoppelen van realisatie zijn door ProRail duidelijke duurzaamheidsambities geformuleerd. Hiermee wordt duidelijk en evenwichtig inzicht gegeven in de positieve én negatieve impact van ProRail in haar doen en laten. Het UWV stelt een apart duurzaamheidsverslag op. Hoewel meer een maatschappelijk verantwoord ondernemen rapportage, wordt niet-financiële informatie vanuit het UWV gedeeld met belanghebbenden.

De ministeries en overige overheden geven primair Environmental toelichtingen. Dit is vooral de ambitie om CO₂-neutraal te worden. Hoe deze ambitie wordt omgezet in (concrete) acties en hoe (bij)sturing wordt gedaan in de realisatie is niet duidelijk. Een voorbeeld is het ministerie van Defensie. Het ministerie heeft doelen geformuleerd rondom CO₂-reductie maar ook het meer gebruiken van duurzame brandstoffen en tot slot het duurzaam opwekken van energie voor kampementen¹⁷. Een duidelijk inzicht hoe het realiseren van de doelen bijdraagt aan de ambities is niet duidelijk.

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (hierna: I&W) heeft over 2022 wederom een duurzaamheidsverslag opgemaakt. Met het verslag geeft I&W veel inzicht en is zij een koploper in de sub-sectoroverheden. I&W past de GRI-standaarden toe bij het opmaken van het verslag. Vanuit de informatiebehoefte van belanghebbenden zijn materiële thema's bepaald¹⁸.

Deze zijn concreet gemaakt met indicatoren. Vanuit de waarden van de indicatoren wordt (bij)sturing toegepast door I&W.

De provincie Noord-Holland heeft gelijk aan verleden jaar toelichtingen opgenomen rondom Environmental. Hierbij zijn de wettelijke kaders van 2030 CO₂-neutraal en 2050 volledig circulair leidend en nader toegelicht. Toelichtingen verlopen via onder andere het programma Klimaat en Milieu. Gelijk aan de eerdere (sub)sectorconstateringen kunnen stappen gezet worden rondom concretisering. Welke doelen zijn bepaald, welke acties zijn genomen en hoe leidt dit tot het realiseren van de doelstellingen en waar is bijsturing benodigd?

¹⁷ Ministerie van Defensie, 2023:
<https://www.defensie.nl/downloads/jaarverslagen/2023/05/17/jaarverslag-en-slow-et-ministerie-van-defensie-2022>

¹⁸ Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2023:
<https://magazines.rijksverheid.nl/ienw/duurzaamheidsverslag/2023/01/over-dit-duurzaamheidsverslag>

Conclusies; tijd voor de volgende stap
naar een verantwoording met
duurzame meerwaarde

Maak duurzame meerwaarde zichtbaar in geïntegreerde rapportages

Duurzame meerwaarde als kerntaak vraagt om heldere rapportage

De kerntaak van de publieke sector is het creëren van duurzame meerwaarde voor de samenleving. Duurzaamheidsonderwerpen en -initiatieven komen in alle sub-sectoren terug in de jaarverslagen. De volgende stap is het rapporteren van duurzaamheidsinformatie volgens een gestructureerd normenkader. Van de onderzochte organisaties hanteren alleen ProRail en het ministerie van I&W een algemeen aanvaard normenkader om duurzaamheidsinformatie te rapporteren. Om de volgende stap te maken in duurzame meerwaarde voor belanghebbenden kan de publieke sector leren van de (beursgenoteerde) ondernemingen. Een drietal factoren spelen hierbij een belangrijke rol:

1. Publieke financiering vraagt om waardevolle aanwending van middelen en verantwoording

De Nederlandse overheid financiert in belangrijke mate de publieke sector. De Nederlandse overheid heeft zich gecommitteerd aan het volledig CO₂-neutraal zijn in 2030 en in 2050 volledig klimaatneutraal¹⁹. Een waardevolle aanwending van middelen om dit doel te bereiken is daarmee essentieel. Belanghebbenden zouden mogen uitgaan van de waardevolle aanwending van middelen in het verlenen van zorg, het opleiden van toekomstige generaties, het zorgen voor betaalbare huurwoningen en het behartigen van de belangen van burgers. Tegelijkertijd veroorzaakt de publieke sector ook negatieve impact. De zorgsector heeft bijvoorbeeld met haar activiteiten, via uitstoot bij behandelingen, een (onbedoelde) negatieve impact op het welzijn en gezondheid van de samenleving. De vraag naar transparante en betrouwbare (tussentijdse) rapportages om realisatie van deze doelen te kunnen volgen zal alleen maar toenemen.

De CSRD is vanaf 1 januari 2024 van toepassing op organisaties van openbaar belang, waaronder financiële instellingen. Duurzaam uitlenen van gelden wordt een steeds belangrijkere pijler van banken. In dit kader zien wij bij klanten in nieuwe (her)financiering duurzaamheidsdoelstellingen terugkomen. Dit is bijvoorbeeld het verlagen van het energielabel van een pand waarvoor een verduurzaming lening is aangetrokken. Aandacht in de contractering is daarmee van belang: kan de publieke organisatie voldoen aan de informatiebehoefte van de financiële sector? En wat kan de publieke sector hiervan leren om zelf de middelen duurzaam aan te wenden en over die duurzaamheid verantwoording afleggen?

2. Vergroot de impact van de publieke sector door ook een 'outside-in' lens toe te passen.

Wij stellen vast dat in de publieke sector verslaglegging is gedaan over verschillende thema's die (in)direct verband houden met duurzaamheidsambities en realisatie. Uitgangspunt is hierin de lens van de inspanningen naar de maatschappij ('inside-out'). Een essentiële stap is om ook de impact van de maatschappij op de organisatie als lens te gebruiken ('outside-in'). Een voorbeeld hiervan is dat sommige universiteiten samenwerkingsverbanden hebben met vervuilende industrieën, waar ze door studenten op worden aangesproken. Duidelijk weten welke informatiebehoefte belanghebbenden hebben, samen met het vertellen van het volledige verhaal in het bestuursverslag maakt het evenwichtig schetsen van een 'inside-out' én 'outside-in' beeld mogelijk.

¹⁹ Rijksoverheid 'Klimaatbeleid'
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering/klimaatbeleid>

Deze aanpak wordt door (beursgenoteerde) ondernemingen toegepast: duurzaamheidsthema's worden concreet gemaakt en gelinkt aan indicatoren. In het (geïntegreerde) jaarverslag ondersteunen kwalitatieve en kwantitatieve informatie elkaar om toelichtingen te geven op duurzaamheidsactiviteiten. De informatiewaarde neemt op deze wijze sterk toe.

3. Een publieke sector die de toon zet bij het bepalen van wet- en regelgeving is essentieel voor informatierijke en relevante duurzaamheidsverslaggeving

Duurzaamheid staat hoog op de bestuurlijke agenda en komt terug op strategisch, tactisch en operationeel niveau. Belanghebbenden stellen vragen en verwachten betrouwbare inhoudelijke antwoorden. Voor de publieke sector als geheel geldt dat een grote stap gezet kan worden naar het formaliseren en standaardiseren van duurzaamheidsverslaggeving.

De CSRD is een logisch vertrekpunt, temeer omdat er sectorspecifieke standaarden komen. Wij doen een oproep aan de subsectoren om via de koepelorganisaties zoals de Vereniging Nederlandse Gemeenten, de commissie BBV, Universiteiten van Nederland, NVZ, Actiz en Aedes de gesprekken aangaan met belanghebbenden.

²⁰ Nota bene: In ons onderzoek maken wij keuzes in de duurzaamheidsonderwerpen en hoe deze classificeren in de MSCI ESG Ratings Key Issue Framework voor rapportage niet eenduidig was. Deze beperking is inherent aan deze vorm van onderzoek middels dataverzameling, waarbij professionele oordeelsvorming relevant is.

Dit vormt de basis om drie belangrijke stappen te zetten:

1. Verken vanuit de sub-sectoren de informatiebehoefte van belanghebbenden en bepaal of de huidige informatievoorziening voldoende is om de onderwerpen af te dekken.
2. Bepaal welke informatie, gerelateerd aan de duurzaamheidsonderwerpen, nu meetbaar is en betrouwbaar opgeleverd kan worden. Daar waar informatie benodigd is en nog niet meetbaar is of (betrouwbaar) opgeleverd kan worden, dient dit ingericht te worden.
3. Verantwoord duurzaamheidsinformatie 'inside-out' én 'outside-in' waarbij de volledige breedte van duurzaamheidsverslaggeving, in overeenstemming met de dubbele materialiteitsanalyse, wordt behandeld: Environmental, Social én Governance.

Deze stappen ondersteunen het proces om te komen tot een informatierijkere verslaggeving. Het verslag geeft op dat moment antwoorden op vragen die leven bij belanghebbenden en doet hiermee recht aan de rol van de publieke sector in de samenleving. Uiteindelijk ondersteunt een informatierijk (duurzaamheids-)verslag de gecreëerde duurzame meerwaarde van de publieke organisatie.

De toon zetten of achterblijven?

Benut duurzaamheidsverslaglegging als middel om duurzaamheidsambities te bevorderen

Zet de intrinsieke motivatie van de publieke sector om in een actieve rol op het gebied van duurzaamheidsverslaggeving

De maatschappelijke urgentie voor het bereiken van duurzaamheidsdoelstellingen is hoog. We zien dit terug in de intrinsieke motivatie in de publieke sector. Extrinsieke motivatie komt voort uit belanghebbenden van de publieke sector die actief een vinger aan de pols houden. Transparantie is een belangrijk middel om duidelijkheid te geven over hoe een organisatie er voor staat en of het beleid om deze doelstellingen te halen ook effectief is. De Europese Unie heeft met de CSRD en de ESRS een wettelijk verslaggevingskader neergezet hoe ondernemingen die actief zijn in de Europese Unie moeten rapporteren over duurzaamheid. Dit met als doel om transparantie rondom het realiseren van duurzaamheidsdoelstellingen te vergroten en vergelijkbaar te maken waardoor belanghebbenden zoals financiers en klanten beter geïnformeerde keuzes kunnen maken. Hoewel de publieke sector een andere omgeving is dan de private sector, zien we bij publieke instellingen een intrinsieke motivatie om het onderwerp op te pakken. Door duurzaamheidsverslaggeving actief op te pakken in de publieke sector neemt de Nederlandse overheid niet alleen de rol op zich om Europese wetgeving naar nationale wetgeving te vertalen, maar omarmt zij zelf ook deze ambities en doet zij verslaggeving over strategie, realisatie en (bij)sturing.

Maak duurzame strategieën en ambities concreet

We zien een toename van duurzame strategieën en ambities bij organisaties in de publieke sector. De mate van concreetheid hangt sterk af van de sub-sector. De Green Deal in de Zorg 3.0 kent vijf duurzaamheidspijlers waarop ondertekenaars van de deal zich moeten focussen om uitstoot te verlagen. Tegelijkertijd zien we dat de corporatiesector, afgezien van wettelijke verplichtingen, geen sectorbrede initiatieven kent om duurzaamheid te bevorderen. Gelet op de impact die de publieke sector heeft, ligt in het formuleren van duidelijke sectordoelen een belangrijk actiepoint. De worsteling van organisaties hoe de duurzame strategie en ambities gerealiseerd worden en hoe hierover transparant te zijn, is zichtbaar in alle jaarverslagen.

Door de toon te zetten in duurzaamheidsverslaggeving kan de publieke sector invulling geven aan haar maatschappelijke plicht voor transparantie én sturen op duurzame en sociale doelstellingen.

Duurzaamheidsverslaggeving kan als middel gebruikt worden om transparantie rondom realisatie van de strategie en ambities te bevorderen. Dit schept duidelijkheid aan belanghebbenden. Daarnaast vormt de rapportage het eindpunt van de jaarlijkse cyclus en direct het startpunt voor een inhoudelijke dialoog voor (bij)sturing. Aansluiten bij een breed geaccepteerd verslaggevingsraamwerk zoals de CSRD, inclusief de sectorspecifieke standaarden, ligt voor de hand. Alleen een duurzame doelstelling als organisatie hebben is niet voldoende, om ook te laten zien hoe effectief er gestuurd wordt op concrete duurzame doelstellingen die passend zijn bij de ambities van de organisatie. Hoewel de wettelijke verplichting (nog) niet bestaat, bevelen wij organisaties aan drie belangrijke punten op te pakken vanuit de CSRD:

- 1. Verbreed je blikveld.** Organisaties gaan 'doelgericht' te werk en in veel gevallen zijn duurzaamheidsdoelen opgemaakt. Dit is echter vanuit een 'enge' lens: de eigen impact op de buitenwereld. Het voeren van een belanghebbende dialoog en het opmaken van een dubbele materialiteitsanalyse is een essentiële volgende stap.
- 2. Verenig binnen de publieke sector om invulling te geven aan de sectorspecifieke standaarden die EFRAG zal opmaken.** Dit zal zorgen voor thema's en indicatoren die in de sub-sectoren spelen én ruimte laten voor het eigen profiel van de organisaties in een sub-sector.

- 3. Zorg voor samenwerking binnen de sub-sectoren in de publieke sector voor een gezamenlijke uitwerking van specifieke doelstellingen op het gebied van formulering, meetbaarheid en standaardisatie van de daarvoor benodigde informatie.** Hiermee wordt voorkomen dat zaken dubbel worden uitgewerkt (effectief gebruik van publieke middelen), maar ook dat ook de leveranciers van deze organisaties eenzelfde informatie moeten kunnen aanleveren.

Op deze wijze geeft de publieke sector invulling aan haar maatschappelijke plicht voor transparantie en sturing op duurzame en sociale doelstellingen en kan de sector de toon zetten.

Voetnoten

1. Europese Commissie – The Commission adopts the European Sustainability Reporting Standards: https://finance.ec.europa.eu/news/commission-adopts-european-sustainability-reporting-standards-2023-07-31_en
2. De zorgsector kende tot en met het boekjaar 2021 de verplichting tot het opmaken van en het publiekelijk beschikbaar maken van een bestuursverslag niet. Met de invoering van de Regeling openbare jaarverantwoording WMG is dit gewijzigd. Artikel 8, lid 1 onder c: http://wetten.overheid.nl/BWBR0045649/2022-01-01/#-hoofdstuk3_Artikel8
3. Europese Commissie – Corporate sustainability reporting: https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en
4. Europese Commissie – The Commission adopts the European Sustainability Reporting Standards: https://finance.ec.europa.eu/news/commission-adopts-european-sustainability-reporting-standards-2023-07-31_en
5. Public Interest Entities in de Europese Unie in overeenstemming met artikel 2, lid 1 onder a tot en met d van Richtlijn 2013/34/EU gedateerd 26 juni 2013 <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:182:0019:0076:NL:PDF>
6. BW2:397, lid 1, https://wetten.overheid.nl/BWBR0003045/2022-10-01#Boek2_Titeldeel9_Afdeling11_Artikel397
7. Pw C, 2019: Een groepsvrijstelling als gevolg van BW2:403 maakt het mogelijk informatie op groepsniveau te rapporteren en niet bij de standalone entiteit: <https://www.pwc.nl/nl/actueel-en-publicaties/diensten-en-sectoren/audit-assurance/alles-over-artikel-403-mogelijkheden-groepsvrijstelling.html>
8. Overheid.nl, 2023: <https://www.internetconsultatie.nl/implementatiewetduurzaamheidsrapportering/b1#header1>
Internetconsultatie inzake de Wet implementatie richtlijn duurzaamheidsrapportering in de concept toelichting, pagina 30 'Artikel IV (wijzigingen Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek), onderdeel B'. In de concept consultatie wordt alleen gesproken over rechtsvormen B.V.'s en N.V.'s.
9. EFRAG, 2022: <https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FMeeting%20Documents%2F2208181115277740%2F07-%2001%20-%20ESRS%20Sector%20standards%20-%20work%20programme%20-%20EFRAG%20SRB%2026%20August%202022.pdf>
10. SDG Nederland, 2023: <https://www.sdgnederland.nl>
11. Pw C 2022: Publieke Sector en duurzaamheidsverslaggeving. De vrijblijvendheid voorbij via <https://www.pwc.nl/nl/actueel-en-publicaties/diensten-en-sectoren/publieke-sector/publieke-sector-en-duurzaamheidsverslaggeving-de-vrijblijvendheid-voorbij.html>
12. Duurzaamheidsverslagen over 2022 zijn gehanteerd indien in de jaarrekening 2022 geen toelichtingen rondom duurzaamheid waren opgenomen. Wanneer deze situatie ook voor 2021 van toepassing was, hebben wij voor 2021 ons ook gebaseerd op de duurzaamheidsverslagen 2021.
13. De gemeenten kennen bijvoorbeeld het VNG-platform 'Gemeente 4 Global Goals' die nadere specificering biedt (<https://vng.nl/artikelen/gemeenten4globalgoals-netwerk>). In de Zorgsector is dit de Green Deal in de Zorg 3.0 (<https://www.greendeals.nl/green-deals/green-deal-samen-werken-aan-duurzame-zorg-green-deal-30>)
14. TU Delft (2022): <https://www.tudelft.nl/en/climate-action>
15. Dit zijn enkele voorbeelden vanuit de onderwerpen die nader zijn toegelicht in ESRS G1 'Business Conduct' 2021.
16. Regeling openbare jaarverantwoording WMG, artikel 8 lid 3 <https://wetten.overheid.nl/BWBR0045649/2023-01-01#Hoofdstuk3>
17. Ministerie van Defensie, 2023: <https://www.defensie.nl/downloads/jaarverslagen/2023/05/17/jaarverslag-en-slow-et-ministerie-van-defensie-2022>
18. Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2023: <https://magazines.rijksverheid.nl/ienw/duurzaamheidsverslag/2023/01/over-dit-duurzaamheidsverslag>
19. Rijksoverheid 'Klimaatbeleid' <https://www.rijksverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering/klimaatbeleid>
20. Nota bene: In ons onderzoek maken wij keuzes in de duurzaamheidsonderwerpen en hoe deze classificeren in de MSCI ESG Ratings Key Issue Framework waar rapportage niet eenduidig was. Deze beperking is inherent aan deze vorm van onderzoek middels dataverzameling, waarbij professionele oordeelsvorming relevant is.

Contact

Marcus Looijenga

Partner, PwC Nederland

T: +31 6 12 20 67 71

E: marcus.looijenga@pwc.com

Max ten Cate

Director, PwC Nederland

T: +31 6 10 40 58 89

E: max.ten.cate@pwc.com

Myrthe van den Berg

Manager PS Consulting

T: +31 6 22 80 52 09

E: myrthe.v.d.berg@pwc.com

© 2023 PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289). Alle rechten voorbehouden. PwC verwijst naar de Nederlandse firma en kan soms naar het PwC-netwerk verwijzen. Elke aangesloten firma is een afzonderlijke juridische entiteit. Kijk op www.pwc.com/structure voor meer informatie.

Bij PwC willen we een bijdrage leveren aan het vertrouwen in de maatschappij en het oplossen van belangrijke problemen. Wij zijn een netwerk van firma's in 152 landen met bijna 328.000 mensen. Wij zien het als onze taak om kwaliteit te leveren op het gebied van assurance, belasting en adviesdiensten.

Bij PwC in Nederland werken ruim 5.300 mensen met elkaar samen. Vertel ons wat voor u belangrijk is. Meer informatie over ons vindt u op www.pwc.nl. De inhoud van deze publicatie is bestemd voor algemene informatiedoeleinden en dient niet ter vervanging van professioneel advies.